

KUTATÁSI EREDMÉNYEK – 2009

(Lezárult kutatások összefoglalói)

Címjegyzék

Az agresszió a fogvatartottak körében: okok és következmények. 50 problémás fogvatartottal készült mélyinterjú tartalomelemzése	2
Az emberölések statisztikai jellemzői az 1960-as évektől napjainkig	2
Megelőzési stratégiák Európában: a korai beavatkozástól a represszív megelőzésig	2
Média és Igazságszolgáltatás – 2.: Gyermek és a bűn ábrázolása a médiában.....	3
A prostitúcióhoz kapcsolódó (bűn)cselekmények szabályozása Európában (Nemzetközi jogösszehasonlítás, főbb dilemmák és kérdések)	3
Az internet lehetőségei a bűnelkövetés jelzésében, feljelentésében és regisztrálásában.....	4
A hazánkban áldozattá vált külföldiek jellemzői az ERÜBS alapján	4
A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi és kriminológiai összefüggései.	5
Bűnmegelőzési hatékonyságvizsgálatok	5
Egyes korrupciós ügyek vizsgálata a jogesetelemzés módszerével	5
A korrupció, a szervezett bűnözés és a gazdasági bűnözés elleni fellépés jogalkotási eszközei 1988 és 2008 között	6
A helyi önkormányzatok szerepe a környezetvédelemben.....	6
Az ügyészség szervezete és funkciói III. A magyar modell.....	7
ISRD-2 összehasonlító kutatás további eredményei (Csehország, Portugália és Magyarország).....	7
A longitudinális kohorszvizsgálatok nemzetközi és hazai előzményei, kapcsolódásai	7
Az egészségügyi beavatkozás, az orvostudományi kutatás rendje és az egészségügyi önrendelkezés elleni bűncselekményekkel kapcsolatos biobank-kutatás	8
A sértett aktív legitimációja	8
A fogyasztók és a versenytársak érdekeit sértő bűncselekmények alakulásának elemzése az ERÜBS adatai alapján. E bűncselekmények üldözésének kriminalisztikai és kriminológiai tapasztalatai	9
Az iskolai erőszak megjelenési formái, okai, a jelenség megelőzésére szolgáló javaslatok	9
Az európai elfogatóparancs	10
Eredményes bizonyítási módszerek és taktikák a korrupciós bűncselekmények bizonyításánál	10
A büntetőügyekben alkalmazott közvetítői eljárás gyakorlati tapasztalatai.....	10

ELSŐ FŐIRÁNY: ERŐSZAKOS BŰNÖZÉS

Solt Ágnes:

Az agresszió a fogvatartottak körében: okok és következmények. 50 problémás fogvatartottal készült mélyinterjú tartalomelemzése

A kutatás célja az agresszió kezelése a fogvatartási helyeken, az erőszakos megnyilvánulások visszaszorítására tett javaslatok megfogalmazása, s mindenekeelőtt az agresszív módon viselkedő fogvatartottak erőszakosságának hátterében rejlő okok és háttértényezők megvilágítása. Az agressziót kiváltó tipikus motívumok beazonosítása: mind a rendszerbeli adottságokból fakadó, mind a személyiség szerkezetben rejlő, mind pedig a speciális szubkultúra értékrend-szerének dimenziójában. E motívumok ismeretére alapozva tudunk ugyanis javasolni olyan változtatásokat, amelyek csökkenteni képesek a fogvatartotti erőszakot.

A Váci Fegyház és Börtönben 50 fő problémás elítélttel készítettünk mélyinterjúkat. Az interjúkban elhangzottak szociológiai tartalomelemzését jelen kutatásban végeztem el. A legépelet interjúkat az ATLAS.Ti tartalomelemző szoftver segítségével elemeztem.

Nagy László Tibor:

Az emberölések statisztikai jellemzői az 1960-as évektől napjainkig

Az élet elleni bűnözés magyarországi alakulása nem paralel sem az össz bűnözés, sem az erőszakos és garázda jellegű bűnözés változásaival. A joggyakorlatban érvényesülő szemléletmód jelentősen befolyásolja az emberölés kísérleteként értékelte cselekmények nagyságrendjét. A rendszerváltásig a befejezte emberölések száma az etalonnak tekinthető 200 körül mozgott, a kilencvenes években azonban már 300 körül alakult, a közelmúltban viszont minden korábbinál kevesebb cselekmény vált ismertté. Ugyanakkor a kevesebb gyilkosságot durvább, brutálisabb, aljasabb elkövetési módok jellemzik. Az elkövetői motívumok között nagyobb mértékben emelkedett az agresszivitás, az anyagi haszonszerzés és az átmeneti pénzzavar előfordulási aránya.

HARMADIK FŐIRÁNY: TÁRSADALOMVÉDELEM ÉS BŰNÖZÉSKONTROLL – REAKCIÓK A BŰNELKÖVETÉSRE

Borbíró Andrea:

Megelőzési stratégiák Európában: a korai beavatkozástól a represszív megelőzésig

A 20. század második felében a bűnözési problémára adott válaszlehetőségek gyors differenciálódása a megelőzési szemlélet erőteljes felértékelődését eredményezte. E folyamat eredményeként napjainkra a nyugati kriminálpolitikák többségében a büntetőpolitika mellé egyenrangú súllyal zárkoztak fel a bűnmegelőzés eszközei. Míg azonban abban általános az egyetértés, hogy a bűnözéssel okozott egyéni és társadalmi költségek mérséklésében a prevenciónak fontos szerep juthat, a megelőzés működési logikájának, illetve támogatott eszközeinek vonatkozásában nagyon is eltérő felfogások és megoldási javaslatok alakultak ki. A kutatás a három legjellegzetesebb bűnmegelőzési modellt, a brit, a francia és skandináv modell sajátosságait mutatja be.

NEGYEDIK FŐIRÁNY: GLOBALIZÁLT BŰNELKÖVETÉS

Virág György – Gyurkó Szilvia:

Média és Igazságszolgáltatás – 2.: Gyermekek és a bűn ábrázolása a médiában

A 2005-től folyamatban lévő kutatás a média és igazságszolgáltatás közötti kapcsolatot vizsgálva, az igazságszolgáltatási szereplők média reprezentációja után a különböző médiumokban megjelenő, igazságszolgáltatással /kriminális devianciával kapcsolatos hírábrázolások felé fordult. A 2008-ban folytatott empirikus kutatást lezáró tanulmányt 2009. márciusában fejeztük be.

A kutatás során, öt médiumban vizsgáltunk egy (önkéntesen) meghatározott időszak alatt az erőszakkal, bűncselekménnyel, szabálysértéssel, áldozattá és elkövetővé válással foglalkozó híreket. A vizsgált időszak: 2008. áprilisa volt. A vizsgált médiumok: Blikk, Népszabadság, TV2 – Hírek (18.30), MTV1 – Híradó (19.30), Index

A vizsgálat alátámasztotta, hogy a kriminális devianciáról szóló híradás jelentős terepet kap a médiában. A 18 éven aluli gyerekekkel átlagosan csak a hírek 7%-a foglalkozott ugyan, de ezek közül minden harmadik valamilyen kriminális devianciával hozta őket összefüggésbe.

Fehér Lenke:

A prostitúcióhoz kapcsolódó (bűn)cselekmények szabályozása Európában (Nemzetközi jogösszehasonlítás, főbb dilemmák és kérdések)

A kutatás során tanulmányoztam és elemeztem a prostitúcióra vonatkozó *szabályozást az EU néhány országában*. Foglalkoztam a migráns prostitúció kérdéseivel és a gyermekprostitúció problémáival. Kitértem a prostitúcióhoz kapcsolódó bűncselekmények szabályozásának kérdéseire. A prostitúció és a hozzá kapcsolódó bűncselekmények szabályozása és főbb problémái összehasonlításakor, elsősorban a prostitúció *szabályozásának típusát* és a prostitúcióhoz kapcsolódó, *elsődi jellegű bűncselekményeket* (valamint az *emberkereskedelmet*) vizsgáltam Európában.

A reglementált, illetve *legalizált modellben* a prostitúció maga, valamint a prostitúció üzleti hátterének, infrastruktúrájának a biztosítása egyaránt a legális szférába tartozó vállalkozói tevékenység, ezért az üzletszerű kéjelégés elősegítése, azaz bordélyház létesítése, fenntartása, finanszírozása stb. nem büntetendő, hanem legális cselekmény. Büntetendő viszont a kitarottság és a kerítés, valamint az emberkereskedelem.

Az *abolicionista, prohibicionista* modellek minden változata bünteti az *üzletszerű kéjelégés elősegítése, a kerítés és kitarottság* körébe tartozó cselekményeket, (valamint az *emberkereskedelmet*). A prohibicionista típusú szabályozás emellett bünteti magát a prostitúciót is. Az abolicionista megoldás tradicionálisan eltűri (de nem szabályozza) a prostitúciót, míg a svéd modell a prostitúciós szolgáltatás *igénybe vételét (a klienst)* bünteti, magát a szolgáltatót azonban nem.

A jogi szabályozás azonban sokszor még az azonos típusú, azonos modellbe tartozó országokban is eltérő, sőt egyes országokban a szövetségi államok is eltérő szabályozást alkalmaznak, a prostitúció egyes megjelenési formáinak az engedélyezésére.

A magyar szabályozás hátterét és megoldásait elemezve, feltártam a jelenlegi megoldás elmentmondásos voltának elemeit és azok negatív hatását a prostitúció jelenségére és szereplőire, valamint társadalmi környezetére.

Végül, összehasonlító elemzését adtam az egyes szabályozási technikáknak és az alkalmazott gyakorlatnak, elsősorban Európában.

Az anyagot egy készülő monográfia részeként szeretném publikálni.

A tervezett publikációk közül elkészült a gyermekkereskedelemre vonatkozó nemzetközi dokumentumok elemzése, amelyből tanulmány készült és „Az emberkereskedelem áldozatára vonatkozó alapelvek a nemzetközi dokumentumokban” címmel, az Acta Humana című folyóirat szerkesztőségének leadásra került (2009 augusztusában).

A Magyarországot érintő emberkereskedelem társadalmi és büntetőjogi problémái témában egy tanulmány kézírata készült el. A prostitúció szabályozása az EU tagállamaiban, témakörben szintén elkészült egy tanulmány kézírata.

Parti Katalin:

Az internet lehetőségei a bűnelkövetés jelzésében, feljelentésében és regisztrálásában

A kutatás 2008-ban indult, eredetileg „E-mediation of justice: Internet crime reporting” munkacímen. A kutatást „Az internet lehetőségei a bűnelkövetés jelzésében, feljelentésében és regisztrálásában” munkacímen 2009-ben folytattam.

Ezévi kutatásom egyik célja egyfelől az internetezéssel kapcsolatos veszélyek tudatosítása volt. Felvilágosító előadásaim célközönsége a 11-14, illetve a 14-18 éves diákok, valamint a pedagógusok és a szülők voltak.

2009-ben a Szociális és Munkaügyi Minisztérium támogatásával empirikus kutatást kezdtünk a hazai kisiskolások internet-felhasználói szokásairól és a szülők, nevelők, pedagógusok veszélyfelismerő képességéről. A kutatás célja a felvilágosító program magyar viszonyokra történő „testre szabása”, kiegészítése. A kutatás eredményeit a következő évek (2010-2011) során összevetjük más országok eredményeivel is.

Szintén a 2009-es kutatás keretében részt vettem az internet-szolgáltatók képzésében. Ennek keretében tanulmányt készítettem az illegális online tartalmak jogi szabályozási környezetéről, valamint az illegális és a káros tartalmak kezelésének lehetőségeiről. A tanulmány alapul szolgál az ún. internet hotline (<http://www.internethotline.hu/>) továbbfejlesztéséhez.

Windt Szandra:

A hazánkban áldozattá vált külföldiek jellemzői az ERÜBS alapján

2009 első hónapjaiban nagy vihart kavartak hazánkban a külföldi áldozatok ellen elkövetett súlyos bűnügyek (pl. Ophélie esete). A média torzító hatása ezekben az esetekben is megjelent: a sarkított megállapítások azt sugallták, hogy hazánkban a külföldiek (is) nagy veszélyben vannak. Ezzel az üzenettel azonban az egész ország megítélését lehet rombolni, a turizmusra ennek komoly hatása van. Valóban kiugró hazánkban a külföldi áldozatok aránya? Az összes ismertté vált áldozat száma 2001-ben 263 225 volt, ez a szám 2007-re 30 ezerrel (12%) csökkent. Ehhez képest a hazánkban áldozattá vált külföldiek az összes ismertté vált sértett 4%-a volt átlagosan. 2007-ben ez már csak 3% volt. Azaz igen alacsony az ismertté vált áldozatok között a külföldi állampolgárok aránya. 2000-ben minden 100 ezer hazánkba érkező külföldi közül 42 vált áldozattá, 2007-ben csak 18. Míg a külföldi elkövetők száma kisebb-nagyobb eltérések mellett mégis egyenletesnek mondható, a hazánkban áldozattá váltak száma jelentősen csökkent. A külföldi áldozatok kontinens szerinti megoszlása alapján az európaiak száma is jelentős csökkenést mutat: az összes külföldi áldozat 90%-át teszik ki (2007-re ez 88%-ra csökkent), míg a németek kevésbé, a románok egyre gyakrabban válnak hazánkban áldozattá.

Virág György – Fehér Lenke – Gyurkó Szilvia – Solt Ágnes:

A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi és kriminológiai összefüggései

A vizsgálat alapvetően viktimológiai szempontból értékeli az emberkereskedelem áldozatainak kriminológiai, szociológiai jellemzőit, az emberkereskedelemmel kapcsolatba hozható ügyekben indult büntetőeljárásokat, valamint az áldozatsegítésben részes szakemberek munkáját, és az ellátórendszer sajátosságait. Ezen túlmenően a magyar és nemzetközi jó gyakorlatok közül az áldozatokkal kapcsolatba kerülő gyakorló szakemberek munkája során érvényesülő protokollok, esetkezelési minták, innovatív ötletek közül is több bekerült a kutatási anyagba.

A kutatási anyagból 2009-ben kézikönyv jelent meg “Emberpiac” címmel, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium támogatásával.

ÖTÖDIK FŐIRÁNY: KOCKÁZATOK - PREVENCIÓ

Borbíró Andrea:

Bűnmegelőzési hatékonyságvizsgálatok

A 2009. évi elemzés egy hosszabb távú kutatás részeként a bűnmegelőzési hatékonyságvizsgálatok módszertani és elméleti alapjaival foglalkozik. Az irodalmi áttekintés egyrészt a hatékonyságvizsgálatok sajátos módszertanának, az ún. szisztematikus áttekintés és metaelemzés bemutatását tartalmazza, másrészt összegzi a bűnmegelőzés egyes területein végzett beavatkozások hatékonyságára vonatkozó ismereteket. Az elsősorban a Campbell Collaboration égisze alatt végzett kutatásokból kiderül, hogy a bűnmegelőzés minden területén hatékonyabbak az informális kontrollra, a demokratikus részvételre és a kognitív képességekre építő eszközök, mint a tisztán represszív, formális kontrollt érvényesítő beavatkozások. Ezek az eredmények kevéssé ismertek Magyarországon, noha a magyar kriminálpolitika számára is fontosak lehetnek. Reményeink szerint ez a kutatás megalapozhatja a hatékonyságvizsgálatok kiterjedtebb alkalmazását hazánkban.

Finszter Géza – Mészáros Ádám – Vig Dávid:

Egyes korrupciós ügyek vizsgálata a jogesetelemzés módszerével

A tanulmány arra kívánta felhívni a figyelmet, hogy a korrupció elleni sikeres küzdelem feltétele a jelenség jogszempontú elemzése. Ez az igény a büntetőjogi fogalom tisztázása mellett megköveteli a kriminalisztikai kutatások megújítását. Három vesztegetési ügyet mutatunk be, a melyben jogerős ítéletek születtek. Mindhárom ügy igazolja, hogy a felderítés feltétele az aktív és a passzív vesztegető közötti érdekszövetség megbontása, azáltal, hogy a feljelentő büntetlenséget nyerhet. A bizonyítási ajánlások között elemeztük a tanúvallomások fontosságát, a bűnös szándék leleplezését szolgáló tettenérést és a titkos információgyűjtés kiemelt fontosságát.

Vig Dávid:

A korrupció, a szervezett bűnözés és a gazdasági bűnözés elleni fellépés jogalkotási eszközei 1988 és 2008 között

A kutatás célja azon jogalkotási eszközök vizsgálata, amelyek 1988-tól napjainkig születtek és céljuk a korrupció elleni fellépés volt. A kutatás kitért az időszakban meghozott stratégiai jellegű dokumentumok vizsgálatára, valamint a megtörtént intézményi változásokra, különös tekintettel a korrupcióellenes fellépés koordinálásáért felelős szervek tevékenységére, valamint legutóbbi fejleményként a Közbeszerzési és Közérdekvédelmi Hivatal tervezett létrehozására.

A korrupcióellenes intézkedések között a kutatás a büntető jogalkotással, más jogterületre eső jogalkotással, valamint jogalkotást nem igénylő kérdésekkel foglalkozik. Az időszakot büntető jogalkotását (6 módosítás) a büntetni rendelt magatartások körének bővülése és differenciálódása, a passzív alanyok körének tágulása és a büntetési tételek növekedése – mindenez általános dekriminalizációs tendencia mellett.

A jogi környezetet érintő eszközök körében a kutatás kitér a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségre, az összeférhetetlenségre, a pártok gazdálkodására, a lobbitevékenységre, a közpénzek felhasználásának nyilvánosságára, az üzleti titokra, a közérdekű adatok nyilvánosságára, a közbeszerzésre, az elektronikus információszabadságra, a közpénzekből nyújtott állami támogatások átláthatóságára, az állami vagyont, az adózás rendjére és a társasági adóra, valamint a pénzmosás megelőzésére vonatkozó szabályokra. A kutatás érintette a tervezett jogalkotási lépéseket is (Whistleblower protection, pártok gazdálkodásának szabályozása, tisztességes eljárás védelme stb.)

A harmadik „pillérbe” tartozó eszközök hatékonyabbnak tekinthetők a korrupció elleni küzdelemben, mint a jogalkotási lépések, ezekre azonban az elmúlt években mérsékelt figyelem esett.

Dunavölgyi Szilveszter – Tilki Katalin:

A helyi önkormányzatok szerepe a környezetvédelemben

A tanulmány a hazai környezetpolitikai helyzetből és jogszabályi környezetből indul ki. Bemutatja a hazai települések környezeti helyzetét, a helyi önkormányzatok szerepét a környezetvédelmi igazgatásban, valamint a jegyző feladatait és részvételét a környezetvédelmi szabálysértési eljárásban. Ismertetésre kerülnek a 2007/2008-ban lefolytatott kutatás eredményei és a legtipikusabb esetek. A környezetvédelmi szabálysértések általában kábel műanyag burkolatának leégetésével és építési törmelék illegális elhelyezésével valósulnak meg. Az is jellemző, hogy az állampolgárok egy része nincs tisztában a veszélyes hulladékok különleges kezelésével és tárolásával. Megállapítható, hogy az állampolgárok nem ismerik a környezetvédelmi jogszabályokat, nem áll rendelkezésükre közérthető tájékoztató anyag. Mindez jelentősen nehezíti a környezettudatos gondolkodás kialakulását. Tekintettel arra, hogy az önkormányzatok az állampolgárokhoz eső legközelebbi szintet képviselik, így alkalmasak arra, hogy fogékonyra tegyék őket a környezet védelmének elősegítésében.

Kiss Anna:

Az ügyészség szervezete és funkciói III. A magyar modell

A tanulmány két részből áll. Az első rész a hazai ügyészi szervezetet elemzi. A második összehasonlítja a régi és a többször módosított, 2003. július 1-jén hatályba lépő büntetőeljárás törvényt. Az elemzés fő kérdése, milyen mértékben és módon változott az ügyész szerepe, tevékenységi köre az új szabályozás következtében. A tanulmány a reform utóéletét is vizsgálja: milyen változásokon esett át az új törvény a módosító novelláknak köszönhetően.

II. FŐIRÁNYOKON KÍVÜLI BEFEJEZETT KUTATÁSOK

Parti Katalin:

ISRD-2 összehasonlító kutatás további eredményei (Csehország, Portugália és Magyarország)

Az ISRD-2 kutatás keretében 2009-ben azért esett a választásunk Észtország, Csehország, Portugália Magyarország adatainak az összehasonlítására, mert csak ezekben az országokban végezték el a vizsgálatot nemzeti reprezentatív mintán.

Az összehasonlítás egyértelmű különbségeket mutatott ki a portugál és a közép-európai gyermekek között. A portugál szülők erősebb kontroll alatt tartják gyermekeiket, és a portugál gyermekek a legengedelmesebbek. A válaszolók minden országban általában elégedettek lakókörnyezetükkel, de a szomszédok indirekt kontrollt csak Portugáliában gyakorolnak a gyermekek fölött.

A család épsége, funkcionálása és a devianciák felfedezése összefüggést mutat: a legkevésbé azokban a családokban fedezték fel a gyermek erőszakos cselekményét, amelyben a szülők alkohol- vagy drogproblémákkal küzdenek, illetve rendszeresen a családi veszekedések. A cselekmények felfedezése egyébként igen alacsony szintű: a legtöbbször az enyhébb súlyú vagy elleni cselekményeket fedezik fel a szülők, az erőszakos cselekmények pedig rejtve maradnak. Az erőszakos cselekmények szankcionálása még kisebb mértékű. Nem változtat a helyzeten az sem, ha a család ép és egészségesen funkcionál.

Az erőszakos cselekmények elkövetése szignifikáns kapcsolatot mutat a családi problémák jelenlétével, az alacsony családi kötődéssel, a baráti társaság erőszakos attitűdjével, valamint a kortársakhoz kötődéssel is.

Kerecsi Klára – Kó József:

A longitudinális kohorszvizsgálatok nemzetközi és hazai előzményei, kapcsolódásai

A világ számos országában folynak longitudinális kutatások, ezek eredményeinek hasznosítása a közpolitikai döntéshozatalban igazoltan előnyös és sikeres. A kutatás keretében elvégeztük a fiatalkori bűnelkövetővé válás longitudinális vizsgálatával kapcsolatos külföldi kutatások feldolgozását és a nemzetközi szakirodalom áttekintését. A szakirodalom feldolgozása

alapján egyértelmű, hogy a vizsgált országok a fiatalkori bűnelkövetővé válás dinamikus tényezőinek ismeretére építve alakíthatják ki célzott szakpolitikai intézkedéseiket és programjait. A kutatási eredményekről elkészült az összefoglaló tanulmány, és „Longitudinális kriminológiai vizsgálatok és alkalmazásuk lehetőségei Magyarországon” címmel jelent meg.

Bárd Petra:

Az egészségügyi beavatkozás, az orvostudományi kutatás rendje és az egészségügyi önrendelkezés elleni bűncselekményekkel kapcsolatos biobank-kutatás

Jelen tanulmányban a biobankok szerepét, előnyeit és veszélyeit járom körbe a bűnügyi tudományok nézőpontjából. A jelenkori liberális társadalmakban a terrorizmussal és a bűnözés terjedésével kapcsolatos egyre mélyülő félelemnek kialakulásával párhuzamosan jöttek létre a hatékony bűnmegelőzéssel és bűnüldözéssel kecsegtető bűnügyi biobankok, ill. általában a genetikai adatállomány bűnügyi felhasználása. Az első részben a bűnügyi adatbankok kialakulásához szükséges technológiai fejlesztéseket tekintem át, majd a jogi aggályokat részletezem, és támasztom alá példákkal, végül a teljes populációt felölelő bűnügyi genetikai adatbázis létjogosultságát veszem górcső alá. A második részben azt vizsgálom, hogy vajon a genetikai tudományok egyre tágabb körű kriminalisztikai felhasználása, valamint a DNS profilok tagállami cseréje az Európai Unión belül kiegészült-e egy megfelelő adatvédelmi garanciarendszerrel. Végül a következtetéseimet vonom le és ajánlásokat fogalmazok meg egy szupranacionális jogalkotó számára.

Kiss Anna:

A sértett aktív legitimációja

A sértett aktív legitimációjának elemzésekor felmerülő első kérdés, hogy vajon ki a sértett a büntetőeljárásban. A jogszabályi definíció túl általánosan fogalmaz. A jogalkalmazó nincs pontosan tisztában a sértett konkrét személyével, mivel a sértett és a passzív alany nem mindig esik egybe. Gondot jelent például, a több sértett sérelmére elkövetett bűncselekmények köre, a jogi személy sértettkénti fellépése. Megoldás lehetne a sértetté válás megállapításának mint új jogintézménynek a szabályozása.

A sértett jogosult arra, hogy jogairól és kötelességeiről a bíróságtól, az ügyésztől és a nyomozóhatóságtól felvilágosítást kapjon. Ezért a törvény az eljárás folyamán biztosítja számára az információhoz való jogot. A korábbi törvény értelmében eljárási jogairól és kötelezettségeiről a hatóságtól felvilágosítást kérhetett. Ma ez nem a sértett jogai, hanem sokkal inkább a hatóság kötelezettségei között szerepel. Sajnos ez a jogalkalmazás gyakorlatában nem mindig a jogalkotó szándékának megfelelően alakul.

A sértett értesítésével kapcsolatban a Be. kódex változásokat hozott. A 2003 júliusától hatályos törvény több helyen is kimondja, hogy az eljárási határozatokat közölni kell a sértettel. Számos ország büntetőeljárása ismeri a sértett kárigényének a büntetőbíróság előtt történő érvényesítését. Az angolszász eljárásban erre nincs lehetőség. A jogintézmény célja a kontinentális jogrendszerben, hogy egy eljárás keretében döntsön a bíróság a büntető- és a polgári jogi igényről. Hazánkban csakúgy, mint Németországban és Franciaországban, a törvény régóta lehetővé teszi, hogy a büntetőeljárásban a sértett mint magánfél felléphessen. Sajnos a jogintézmény a hétköznapi valóságában mégsem váltja be a hozzá fűzött reményt, hiszen a bíróság a sértett igényét legtöbbször egyéb törvényes útra utasítja.

A magyar törvény nem ismeri a németeknél jól bevált mellékmagánvádat, de a hatályos jog megengedi, hogy a közvádra üldözendő bűncselekményeknél hatósági tétlenség esetén a vádat a sértett – mint pótmagánvádló – a bíróság előtt képviselje. Ennek eseteit a Be. legújabb módosítása bővítette. A feljelentés elutasítása és a nyomozás megszüntetése esetében a pótmagánvádlóként fellépő sértett ügyféli minőségében jár el, és nem veszi át sem a nyomozó hatóság, sem az ügyész nyomozásbeli szerepét. Amennyiben viszont a sértett fellépése az ügyész vádelejtése miatt következik be, akkor a pótmagánvádló a bírósági eljárásban az ügyész jogait gyakorolja.

III. A LEGFŐBB ÜGYÉSZSÉG ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT, BEFEJEZETT KUTATÁSOK

Kó József – Mészáros Ádám:

A fogyasztók és a versenytársak érdekeit sértő bűncselekmények alakulásának elemzése az ERÜBS adatai alapján. E bűncselekmények üldözésének kriminalisztikai és kriminológiai tapasztalatai

A modern fogyasztóvédelmi jog interdiszciplináris jogterület: a közjog és a magánjog határán helyezkedik el; egyaránt tartalmaz polgári jogi, közigazgatási jogi és büntetőjogi normákat, ezek között anyagi jogi és eljárásjogi rendelkezéseket. A kutatás a fogyasztók és versenytársak érdekeit sértő bűncselekmények elemzésére irányult, e bűncselekmények körét a vizsgálat során kiterjesztően értelmeztük, és 19 tényállást elemeztünk. Ennek során e bűncselekménykör összeített adataival foglalkoztunk. Az adatok forrása az egységes nyomozóhatósági bűnügyi statisztika, az elemzés során az 1995 és 2008 közötti időszak adatait használtuk fel. A kutatás összegzéseként megállapítható, hogy a fogyasztók és a versenytársak érdekeit sértő bűncselekmények a bűnözés egy sajátos jegyeket mutató csoportját képezik. A többi bűncselekménytől eltérő jellegzetességgel rendelkezik, mind a cselekményi, mind az elkövetői oldal. Az esetszámok nem mozognak egy meghatározott trend szerint. Évről, évre változó gyakoriságokkal találkozhatunk, ami elsősorban a nyomozó szervek aktivitásában bekövetkező változásokkal, másrészt a tendenciaszerűen felbukkanó sokszor ismétlődő elkövetési módszerekkel magyarázható.

Gyurkó Szilvia:

Az iskolai erőszak megjelenési formái, okai, a jelenség megelőzésére szolgáló javaslatok

Az elmúlt évben három nagyobb kutatást készítettünk az iskolai erőszak témájában. Az elsőben egy nagy média visszhangot kiváltott ügyben az iskolai erőszakkal érintett iskolában végeztünk átfogó diagnózist – a kiváltó okokat kutatva. A második kutatásban az iskolai erőszak, mint multidiszciplináris jelenség került fókuszba, és a probléma megelőzésével, felismerésével, kezelésével foglalkozó szakmák közötti együttműködésre, a különböző szakmák által használt nyelv, technikák és módszerek elemzésére és értékelésére helyeztük a hangsúlyt. A harmadik, nem empirikus kutatás, hanem az iskolai erőszakra vonatkozó jó gyakorlatok, nemzetközi példák, elemzések, szakirodalom értékelése. A kutatási zárótanulmány e vizsgálatok eredményeit foglalja össze.

Bárd Petra:

Az európai elfogatóparancs

Jelen tanulmány egy 2007-es kutatás folytatása, amely az Európai Unió büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködésének területén elfogadott, azaz röviden egy harmadik pilléres jogszabály, az európai elfogatóparancs sorsát vizsgálja. Az elfogatóparancs komoly előrelépésnek tűnik a tagállamok közötti kiadatás korábbi szabályozásához képest, azonban alkalmazása nem zökkenésmentes. Jelen tanulmányban az elfogatóparancs intézményének rövid ismertetését követően (I. rész) a jogintézményt 2008 óta ért alkotmányos támadásokat tekintem át (II. rész), különös figyelemmel a kerethatározat hatályát két további szerződő félre, a nem uniós tagállam Izlandra és Norvégiára kiterjesztő megállapodással kapcsolatos magyar alkotmánybíróági határozatra. Említést teszek továbbá a spanyol alkotmánybíróság más tagállamok igazságügyi rendszerével szembeni bizalmatlanságáról, valamint a német szövetségi alkotmánybíróság Lisszaboni Szerződés alkotmányosságát vizsgáló határozatának azon részéről, amelyben a tagállamok közötti bűnügyi együttműködés mélyülésével kapcsolatban fogalmaz meg aggályokat. A tanulmány III. és IV. részében olyan eseteket ismertetek, amelyek az alkotmánybíróágoknak a vizsgált jogintézménnyel szembeni vonakodását indokolhatják. A IV. rész a már 2007-ben ismertetett Ciaran Tobin ügy folytatása. Ebben a részben azt vizsgálom, hogy az átadás visszautasítását hogyan próbálta meg orvosolni a magyar és az ír jogalkotó, valamint, hogy hoz-e bármi újat ezzel kapcsolatban a Lisszaboni Szerződés.

Dunavölgyi Szilveszter – Finszter Géza – Mészáros Ádám:

Eredményes bizonyítási módszerek és taktikák a korrupciós bűncselekmények bizonyításánál

A vesztegetések több kriminalisztikai jellemzője megnehezíti e bűncselekmények felderítését. A konspirált elkövetés mellett, gondot okozhat, hogy az ilyen deliktumoknak közvetlen sértettje nincs, az elkövetési cselekmények a tárgyi világban észlelhető változásokat nem idéznek elő, és szűkre szabott a személyi bizonyítás lehetősége is. A bűncselekmények leleplezésében döntő szerep jut a közhivatalok belső revíziójának, a költségvetési – pénzügyi ellenőrzéseknek és a versenyhivatali eljárásoknak. Az elkövetők bűnösségének bizonyításához nélkülözhetetlen a titkos információgyűjtés módszereinek alkalmazása, a feljelentő alapos kikérdezése és a gondosan előkészített tanúkihallgatások.

Barabás Tünde – Windt Szandra:

A büntetőügyekben alkalmazott közvetítői eljárás gyakorlati tapasztalatai

Magyarországon 2007 óta működik a közvetítői eljárás, közzismertebben: mediáció a büntető-eljárásban. A második év (2008) statisztikai adatai első ránézésre megnyugtatóak: emelkedett a mediációra utalt ügyek száma. 2008-ban összesen 2 977 ügyben indítottak közvetítői eljárást, amely a 2007. évihez képest 21%-os növekedést jelent. A részletesebb, más büntetőeljárás adatokkal végzett összehasonlítás azonban azt mutatja, hogy egyes megyékben jelentősen csökkent az esetek száma, a gyakorlat továbbra sem egységes: az ügyek kiválasztása, a fiatalok elkövetők esetében való alkalmazás egyenetlen.

A megyei gyakorlatok különbségeit fókuszcsoporthoz beszélgetésen igyekeztünk feltárni, amelyen a megyei Főügyészségek képviselői mellett az Igazságügyi Hivatal képviselője is részt vett. A vizsgálatból egyértelműen kiderült, hogy a közvetítői eljárás jogintézményének gyakorlatát és alkalmazását napjainkra elsősorban a szabályozás kimunkálatlansága, a sokszor ésszerűtlennek látszó rendelkezések nehezítik elsősorban. Ezek megváltoztatása nélkül a jövőben sem várhat lényeges emelkedés. Emellett továbbra is gondot okoz más eljáró szervek (elsősorban a rendőrség) rossz gyakorlata (például a tájékoztatás terén), és - noha csökkenő mértékben - az eljáró személyek szubjektív attitűdjei is befolyásolják az elrendelések számát. A kutatás összefoglalója a kritikai észrevételek mellett tartalmazza azokat a gyakorlati javaslatokat, ill. indítványokat a jogszabályi változtatásokra, amelyek a mediáció alkalmazását a jövőben még eredményesebbé tehetik.